

МОДЕЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНОТО ПИСАНЕ ПРИ ДОКТОРАНТИ

Милена Алексиева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

DOI: 10.54664/DJYK1335

Резюме: Академичното писане на докторантско ниво е ключов елемент от научната подготовка и индикатор за научната зрялост на изследователя. Въпреки централната му роля в докторското обучение, развитието на академичното писане често остава без ясно структурирана педагогическа рамка. Настоящата статия предлага модел за развитие на академичното писане при докторанти, основан на разбирането за писането като инструмент на научното мислене, а не като краен резултат. Моделът представя развитието на академичното писане в четири последователни равнища. Всеки етап се характеризира със специфични индикатори, типични затруднения и подходящи педагогически интервенции. В статията е представена и обобщаваща таблица, която позволява диагностика на нивото на академично писане и планиране на целенасочена подкрепа в рамките на докторантското обучение. Предложеният модел е приложим в педагогическите науки и може да бъде използван както в курсове по академично писане, така и в индивидуалната работа между докторант и научен ръководител.

Ключови думи: *академично писане, докторанти, научна компетентност, модел за развитие, диагностика.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Академичното писане на докторантско ниво не може да се свежда само до добро владение на езика или до прецизно спазване на формални изисквания. Всъщност то представлява сложен когнитивен, социален и методологичен процес, който отразява не просто уменията на докторанта, а неговата научна зрялост и постепенното формиране на изследователска идентичност (Inouye, McAlpine, 2019).

Това предполага, че развитието на академичното писане се осъществява поетапно във времето. В началото докторантът обикновено възпроизвежда

съществуващото научно знание, но с напредването на обучението постепенно преминава към създаването на оригинален, добре аргументиран, концептуално организиран и готов за публикация научен текст (Алексиева, 2025; Савова, 2014; Hyland, 2022).

МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящото изследване е проведено чрез качествен анализ, насочен към разработване на модел за развитие на академичното писане при докторанти, като са включени и елементи на емпирична проверка. Основната цел е да се изгради и обоснове модел, който да бъде приложим в реалната практика на докторското обучение.

В изследването са съчетани три основни подхода: теоретичен преглед на научната литература, качествен анализ на реални докторантски текстове и експертна оценка.

Анализирани са курсови работи, научни статии и фрагменти от дисертации на докторанти от педагогически специалности в начален, междинен и напреднал етап на обучение. Подборът на материалите е целеви и е насочен към обхващане на различни нива на развитие на академичното писане. За проверка на практическата приложимост на модела е проведена експертна оценка от преподаватели с опит в ръководството на докторанти.

Изследването е реализирано в четири последователни етапа: анализ на литературата, качествен анализ на текстове, конструиране на модела и оценка на неговата приложимост.

Следва да се отбележи, че изследването е ограничено до педагогическите науки. Използваният качествен подход не позволява обобщаване на резултатите в статистически смисъл, но дава възможност за по-задълбочено разбиране на развитието на академичното писане.

РЕЗУЛТАТИ

Предложеният модел е изведен на основата на анализа на реални докторантски текстове и тяхната съпоставка с теоретичните постановки. Моделът представя развитието на академичното писане в последователни етапи, като всеки от тях надгражда предходния и предполага по-висока степен на аналитичност, концептуализация и жанрова осъзнатост. В този контекст могат да бъдат разграничени следните етапи в развитието на академичното писане при докторанти:

1. Репродуктивно академично писане

В първия етап доминира репродуктивният подход към научния текст, при който докторантът демонстрира умения за подбор и цитиране на научна литература, но текстът остава предимно описателен. Възпроизвеждат се авторски позиции без ясно разграничаване между теоретични подходи и без изразена аналитична позиция. Характерни са формалното спазване на изисква-

нията за академичен стил, липсата на ясна теза и натрупването на цитати без интеграция в логическа структура. Този етап е типичен за началния период на докторантското обучение и представлява начална, но недостатъчна основа за развитие на научното писане.

2. Аналитично академично писане

С прехода към аналитично академично писане докторантът започва да сравнява различни научни позиции, да откроява сходства, различия и ограничения в изследванията, като текстът придобива по-ясна логическа организация. Анализът се основава на критично отношение към литературата, но формулирането на научен проблем често остава неясно, а авторската позиция – неясно формулирана. В този етап анализът все още е силно зависим от съществуващите изследвания и рядко води до самостоятелна концептуализация.

3. Концептуално академично писане

Третият етап се характеризира с утвърждаване на концептуален подход към научния текст, при който докторантът формулира ясно дефиниран научен проблем, обоснован чрез критичен анализ на литературата. Текстът вече не се изгражда като реакция на съществуващи изследвания, а като израз на аргументирана авторска позиция. Логическата структура е концептуално мотивирана и подчинена на изграждането и защитата на научната теза, което обозначава преход към по-висока степен на научна автономност.

4. Публикационно академично писане

В рамките на публикационното академично писане докторантът овладява жанровете и методологичните изисквания на научната публикация. Създават се текстове с ясно формулирана цел, аргументирана методология и отчетлив научен принос, ориентирани към участие в научния диалог и позициониране на изследването в по-широк научен контекст. Този етап свидетелства за висока степен на научна зрялост.

Таблица 1. Етапи в развитието на академичното писане при докторанти:
индикатори, типични грешки и педагогически интервенции

Етап на развитие	Ключови индикатори на писането	Типични грешки	Подходящи педагогически интервенции
I. Репродуктивно академично писане	- описателен литературен обзор - доминиране на чужди позиции - формално спазване на изискванията - липса на ясна теза	- изброяване на автори без анализ - цитиране „по авторитет“ - смесване на учебен и научен стил - натрупване на несвързани цитати	- задача за аналитичен литературен обзор - изискване за групиране на източници по подходи - работа с примери за лош/добър обзор - фокус върху структурата на текста

Етап на развитие	Ключови индикатори на писането	Типични грешки	Подходящи педагогически интервенции
II. Аналитично академично писане	• сравнение на научни позиции • открояване на сходства и различия • по-ясна логическа структура	• анализ без ясно формулиран проблем • скрито или неясно авторско становище • фрагментарна аргументация	• задача за теоретично обосноваване на проблем • формулиране изследователска празнина • писмени рецензии и обратна връзка • работа с критерии за аргументация
III. Концептуално академично писане	• ясно дефиниран научен проблем • аргументирана авторска позиция • концептуално мотивирана структура	• прекомерна теоретизация • разминаване между проблем и структура • слабо обосновани изводи	• моделиране на структурата на научен текст • задачи за логическо реструктуриране • фокус върху функцията на отделните раздели
IV. Публикационно академично писане	• жанрова осъзнатост • методологична яснота • формулиран научен принос • ориентация към рецензиране	• формално „имитиране“ на статия • описателно представяне на резултати • заключение без принос	• задача за научна статия (имитационен формат) • симулирано рецензиране • работа с изисквания на научни списания

ДИСКУСИЯ

Предложеният модел за развитие на академичното писане при докторанти акцентира върху процесния характер на научното писане и неговата тясна връзка с развитието на научното мислене. Съществено предимство на модела е ясното разграничаване между отделните равнища на писане, което позволява по-прецизно идентифициране на затрудненията, възникващи в хода на докторантското обучение. Особено значим се очертава преходът от аналитично към концептуално академично писане, тъй като именно на този етап се проявяват трудности, свързани с формулирането на научен проблем и с изграждането на аргументирана авторска позиция (Рашева-Мерджанова, 2016). В образователната практика тези затруднения често остават неразпознати или се интерпретират като дефицити в стиловата или езиковата култура, което води до прилагане на неадекватни педагогически интервенции (Назърска, 2011, Aitchison, Lee, 2006).). В този контекст **Таблица 1.** изпълнява функцията на посредник между теоретичния модел и педагогическата практика. Чрез свързването на индикатори, типични грешки и подходящи интервенции тя превръща модела в

работещ инструмент, който може да бъде използван както за диагностика, така и за планиране на целенасочена подкрепа. Това разширява възможностите за осъзната работа с академичното писане и намалява зависимостта от интуитивни или несистематизирани подходи (Савова, 2015).

Следва да се отбележи, че моделът е разработен с оглед на спецификата на педагогическите науки и не претендира за универсална приложимост във всички научни области. Въпреки това неговата логика позволява адаптация към други дисциплинарни контексти, при които научното писане играе централна роля в процеса на изследване и научна комуникация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Академичното писане е неразделна част от научната дейност на докторанта и съществен фактор за неговото професионално и изследователско израстване. Разглеждането му като компетентност в процес на развитие създава условия за по-цялостно разбиране на процесите на формиране на научния текст и за по-целенасочена подкрепа в рамките на докторското обучение и висшето образование (Алексиева, 2024).

Предложеният модел може да бъде използван като инструмент в курсове по академично писане, в индивидуалната работа между докторант и научен ръководител, както и като основа за бъдещи изследвания, насочени към проследяване и оценяване на развитието на академичното писане в различни контексти на докторско обучение. Това създава предпоставки за по-устойчиво и осъзнато развитие на научната комуникация в рамките на педагогическите науки.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Алексиева, М. (2024). Развитие на умения за живот чрез приложение на компетентностен подход в уроците по физическо възпитание и спорт. *Проблеми и перспективи на физическото възпитание и спорта в условията на глобализация*, том 3, под редакцията на Ст. Беломъжева-Димитрова, В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 9–24. // **Aleksieva, M. (2024).** Razvitiie na umeniya za zhivot chrez prilozhenie na kompetentnosten podhod v urotsite po fizicheskoto vazpitanie i sport. *Problemi i perspektivi na fizicheskoto vazpitanie i sporta v usloviyata na globalizatsiya*, tom 3, pod redaktsiyata na St. Belomazheva-Dimitrova, V. Tarnovo: UI “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, s. 9–24.

Алексиева, М. (2025). Развитие на компетентностите на докторанта в процеса на академичното писане. *Проблеми и перспективи на физическото възпитание и спорта в условията на глобализация*, т. 5, под ред. на Ст. Беломъжева-Димитрова. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 89–94. // **Aleksieva, M. (2025).** Razvitiie na kompetentnostite na doktoranta v protsesa na akademichното pisane. *Problemi i perspektivi na fizicheskoto vazpitanie i sporta*

v usloviyata na globalizatsiya, vol. 5, ed. St. Belomazheva-Dimitrova. Veliko Tarnovo: UI "Sv. sv. Kiril i Metodiy", 89–94.

Назърска, Ж. (2011). *Академично писане: учебно помагало за студентите от специалността „Информационни фондове на културно-историческото наследство“ в УниБИТ.* София: За буквите – О писменехъ, 101 с. // **Nazarska, Zh. (2011).** *Akademichno pisane: uchebno pomagalo za studentite ot spetsialnostta "Informatsionni fondove na kulturno-istoricheskoto nasledstvo" v UniBIT.* Sofia: Za bukвите – O pismenehy, 101 s.

Рашева-Мерджанова, Я. (2016). Концептуализация и метарефлексивни равнища на научно теоретико-емпирично изследване. *Годишник на Софийския университет.* София: УИ „Св. Климент Охридски“, т. 109, 5–34. // **Rashева-Merdzhanova, Ya. (2016).** Kontseptualizatsiya i metarefleksivni ravnishita na nauchno teoretiko-empirichno izsledvane. *Godishnik na Sofiyskiya universitet.* Sofia: UI "Sv. Kliment Ohridski", t. 109, 5–34.

Савова, Ж. (2014). *Култура на академичното писане.* Пловдив: Астарта. 119 с. // **Savova, Zh. (2014).** *Kultura na akademichnoto pisane.* Plovdiv: Astarta. 119 s.

Савова, Ж. (2015). Съвременни тенденции във висшето образование – академично писане. *Юбилейна международна научна конференция: 30 години педагогически факултет,* В. Търново: Фабер, с. 101–105. // **Savova, Zh. (2015).** Savremenni tendentsii vav vissheto obrazovanie – akademichno pisane. *Yubileyna mezhdunarodna nauchna konferentsiya: 30 godini pedagogicheski fakultet,* V. Tarnovo: Faber, s. 101–105.

Aitchison, C., A. Lee. (2006). Research writing: problems and pedagogies. *Teaching in Higher Education*, 11(3), 265–278. <https://doi.org/10.1080/13562510600680574>

Hyland, K. (2022). Ken Hyland's essential bookshelf: Academic writing. *Language Teaching*, 57(3), 399–407. <https://doi.org/10.1017/S0261444822000118>

Inouye, K., L. McAlpine. (2019). Developing academic identity: A review of the literature on doctoral writing and feedback. *International Journal of Doctoral Studies.* DOI: 10.28945/4168

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC WRITING IN DOCTORAL STUDENTS

Milena Aleksieva

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

Abstract: Academic writing at the doctoral level is a key component of research training and an indicator of the researcher's scientific maturity. Despite its central

role in doctoral education, the development of academic writing often remains without a clearly structured pedagogical framework. This article proposes a model for the development of academic writing in doctoral students, based on the understanding of writing as a tool for scientific thinking rather than as a final product. The model conceptualizes the development of academic writing through four successive stages. Each stage is characterized by specific indicators, typical difficulties, and appropriate pedagogical interventions. The article also presents a summary table that enables the diagnosis of the level of academic writing and the planning of targeted support within doctoral education. The proposed model is applicable within the pedagogical sciences and can be used both in academic writing courses and in individual supervision between doctoral students and their supervisors.

Keywords: *academic writing, doctoral students, scientific competence, developmental model, diagnostics.*

проф. д-р Милена Алексиева
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“,
Педагогически факултет,
катедра „Теория и методика на физическото възпитание“
ORCID ID: 0000-0002-3537-3312
e-mail: m.alexieva@ts.uni-vt.bg
